

بازار کار ایتالیا و زمینه‌های فرستادن نیروی کار به آن کشور

دکتر علی امامی میبیدی

عضو هیأت علمی دانشکده اقتصاد دانشگاه علامه طباطبائی

پیشگفتار

مسئله بیکاری بعنوان چالش اساسی کشور از يك سو و فراهم بودن زمینه‌های سیاسی، قانونی و اجرایی اعزام نیروی کار به خارج از سوی دیگر ایجاب می‌کند که هماهنگی‌ها و اقدامات لازم برای اعزام نیروی کار به کشورهای نیروپذیر صورت گیرد. زبان‌ها و آسیب‌های ناشی از بی‌توجهی به استراتژی حیاتی اعزام نیروی کار به خارج و نگهداری شاغلان ایرانی در دیگر کشورها جبران‌ناپذیر است و نبود برنامه و تلاش در این زمینه، مانع از خروج جویندگان کار به کشورهای دارای فرصت اشتغال نمی‌شود، بلکه عدم برنامه‌ریزی، نظارت و بی‌توجهی در این خصوص موجب می‌شود که افراد بی‌صلاحیت نیز در کنار افراد شایسته به بازارهای خارجی وارد شوند و آرام آرام جو بی‌اعتمادی نسبت به نیروی کار ایرانی به وجود آورند.

موضوع اعزام نیروی کار مازاد کشورها به بازار کار خارجی از دیرباز مورد توجه دولت‌ها بوده و آنها را ناگزیر به تصمیم‌گیری لازم در جهت پشتیبانی از نیروی کار خودی در کشورهای نیروپذیر و نیز سازماندهی و برنامه‌ریزی در زمینه اعزام، اشتغال و بازگشت این نیروها کرده است. آمارهای رسمی اروپا بیانگر این نکته است که همه ساله بین ۲۰ تا ۲۵ درصد ظرفیت‌های شغلی جهانی در اختیار بیش از ۳۰۰ میلیون نفر نیروی کار مهاجر قرار گرفته است. همچنین، آمارها گویای آن است که استراتژی اعزام نیروی کار، به کشورهای در حال توسعه محدود نمی‌شود، بلکه کشورهای صنعتی نیز سهمی از فرصت‌های شغلی بازار کار جهانی را به خود اختصاص داده‌اند. افزون بر این، روند رو به رشد پدیده جهانی شدن و گسترش همکاری‌های بین‌المللی و تقاضای فزاینده برای نیروی کار، فرصت‌هایی فراهم کرده است که بتوان مازاد نیروی کار کشور را در این زمینه سازماندهی و اعزام کرد.

ایتالیا از کشورهای عمده اروپایی است که در سالهای گذشته مناسبات مثبت و سازنده‌ای در سطوح گوناگون سیاسی، اقتصادی و فرهنگی با جمهوری اسلامی ایران داشته است. ایتالیا بعنوان یکی از

قدرت‌های برتر اتحادیه اروپا با برخورداری از امتیازهای فراوان در عرصه‌های اقتصادی و صنعتی و تداوم همکاری‌های گسترده اقتصادی بویژه در زمینه انرژی با کشور ما می‌تواند تا اندازه‌ای نیازهای کشور را در زمینه افزایش اشتغال در خارج از کشور برای خیل عظیم جوانان جویای کار برطرف کند.

چشم‌انداز اقتصادی ایتالیا

پس از جنگ جهانی دوم، فعالیت‌های اقتصادی ایتالیا بر تقویت صنایع کوچک و متوسط استوار شد که امروزه ستون فقرات صنعتی-اقتصادی این کشور به‌شمار می‌رود. این الگوی موفق اقتصادی به افزایش رشد و توسعه اقتصادی ایتالیا انجامیده و این کشور را در ردیف ۷ کشور عمده صنعتی جهان قرار داده است. هم‌اینک ایتالیا دارای اقتصاد صنعتی متنوع است و کشور به دو بخش صنعتی توسعه یافته شمال با حاکمیت شرکت‌های خصوصی و یک بخش کشاورزی کمتر توسعه یافته جنوب تقسیم می‌شود.

ایتالیا از اول ژانویه ۱۹۹۹ همراه با یازده کشور دیگر عضو اتحادیه اروپا به پول واحد اروپایی پیوست و از ژانویه ۲۰۰۲ پول رایج در این کشور یورو است.

در سال ۱۹۸۷، تولید ناخالص داخلی (GDP) ایتالیا ۱۰۴۵ میلیارد دلار گزارش شده بود که رتبه پنجم را در جهان به ایتالیا اختصاص می‌داد. ایتالیا سال ۲۰۰۲ ششمین کشور بزرگ صنعتی جهان شناخته شد. نرخ بیکاری در آوریل ۲۰۰۲ در ایتالیا حدود ۹ درصد گزارش شده بود و با آغاز دوره رونق اقتصادی فرصت‌های شغلی خوبی در این کشور پیش‌بینی می‌شود. بنا بر پیش‌بینی سازمان‌های معتبر بین‌المللی (OECD و IMF)، کاهش فعالیت‌های اقتصادی که بیشتر کشورهای جهان، از جمله ایتالیا را دربر گرفته، در آینده نزدیک به پایان می‌رسد و دوران رونق اقتصادی فرا خواهد آمد.

گفتنی است که عملکرد اقتصاد کلان در بلندمدت به صورت خطی و هموار نیست بلکه همراه با نوسان است. این نوسان در

تعهد کارفرمایان و دادن تضمین‌های لازم مبنی بر بازگرداندن کارگران خارجی در پایان قرارداد کاری به کشور مبدأ صورت گرفت. نیاز کارفرمایان به کارگران فصلی بیشتر در زمینه‌های کشاورزی (برداشت سبزیجات، میوه، انگور، زیتون) و هتلداری در فصل تابستان است. ایتالیا در زمینه ظرفیت‌های پذیرش توریست از کشورهای صاحب‌نام جهان محسوب می‌شود.

در زمینه نیروی کار با تجربه و ماهر نیز ایتالیا با کمبود روبه‌رو است و این کمبود گذشته از بخش‌های بیمارستانی (بویژه پرستاران متخصص) و صنایع، بیشتر در بخش انفورماتیک با توجه به شتاب رشد آن در ایتالیا به چشم می‌خورد به گونه‌ای که هم‌اکنون بیش از ۳۰ هزار کارشناس انفورماتیک مورد نیاز است.

گفتنی است که برای سال ۲۰۰۱ نیز ۲۵۰ هزار شرکت ایتالیایی از دولت درخواست ۱۰۴ هزار کارگر مهاجر کرده بودند که کمیته مسئول امور مهاجران متشکل از نمایندگان وزارت خانه‌های ذیربط به ریاست وزیر کشور در مرحله نخست، با پذیرش ۶۳ هزار کارگر مهاجر (با احتساب کارگران فصلی) موافقت کرد. وزارت کار ایتالیا در کمیته یاد شده عضو نبوده و مسئولیتی نیز در این خصوص ندارد، بلکه تنها وزیر کشور ایتالیا در مورد پذیرش مهاجران و تخصیص سهمیه به کارگران مهاجر نقش داشته و می‌تواند به کشورهای مورد نظر یاری رساند و آنچه به ظاهر بر آن پافشاری می‌شود مهارت و تخصص کاری مهاجران است.

برای شناخت بازار کار ایتالیا، آشنایی با کمیته‌های مرکزی و محلی ویژه اشتغال در ایتالیا لازم است که در اینجا به معرفی کمیته مرکزی ویژه اشتغال شهر تورین (مرکز کارایی سابق) بسنده می‌کنیم:

این اداره در مرکز شهر تورین واقع شده که بخش‌های اصلی آن دربرگیرنده: «بخش نظارت» (اداره آمار و فرایند اطلاعات)، بخش راهنمایی حرفه‌ای (مشاوره حرفه‌ای در زمینه آموزش)، بخش مشاوره شغلی (ارائه اطلاعات در مورد بازار کار و نوع آموزش مورد نیاز و میزان دستمزد در آغاز استخدام) و بخش امور مالی است. گفتنی است که بخشهای اشتغال زنان و مردان از هم جدا است.

در گذشته نهادهای کارایی ایتالیا (کمیته‌های مرکزی و محلی ویژه اشتغال کنونی) به گونه متمرکز و زیر نظر وزارت کار اداره می‌شد و بیرو قوانین و مقررات و برنامه‌های تدوین شده از سوی مرکز (وزارت کار) بود، ولی در سال ۱۹۹۱ به علت تمرکززدایی و با هدف دستیابی به عملکرد بهتر در زمینه اشتغال و رفع معضل بیکاری، در هر شهر ایتالیا یک کمیته مرکزی ویژه اشتغال و بر پایه نیاز مناطق گوناگون آن شهر، کمیته‌های محلی ویژه اشتغال برپا شد. این کمیته‌ها زیر نظر کمیته مرکزی آن شهر که وابسته به وزارت کار است اداره می‌شوند اما دارای قوانین و مقررات محلی بوده و تنها گزارش کار خود را به کمیته مرکزی آن شهر می‌دهند و کمیته

فعالیت‌های اقتصادی که با پیدایش بیکاری‌های شدید و کساد بازاری تجارت و کار در یک برهه و رواج کسب و کار و رسیدن به اوج رونق اقتصادی در برهه‌ای دیگر همراه است، در علم اقتصاد به دورهای تجاری یا «سیکل‌های اقتصادی» مشهور است. نمودار زیر مراحل گوناگون یک سیکل اقتصادی را که دربرگیرنده کساد، قمر کساد، بهبود و اوج رونق اقتصادی است، نشان می‌دهد. در کشورهای صنعتی، دوره کود و کاهش فعالیت‌های اقتصادی کمابیش ۱/۵ تا ۲ سال است ولی دوره رونق اقتصادی می‌تواند ۴ یا ۵ سال و شاید بیشتر نیز باشد.

چنان که گفته شد، پیش‌بینی سازمان‌های معتبر جهانی گویای آن است که اقتصاد ایتالیا دوران رکود را سپری کرده و آماده تجربه کردن دوران رونق و شکوفایی اقتصادی در سال‌های آینده، همراه با افزایش فرصت‌های تازه شغلی خواهد بود.

بازار کار ایتالیا

۲۸ درصد از نیروی کار ایتالیا در استان‌های جنوبی و ۷۲ درصد در استان‌های شمالی مشغول بوده و نرخهای بیکاری در مناطق گوناگون ایتالیا متفاوت و با توجه به توسعه یافتگی شمال این کشور، در شمال در سنجش با جنوب بسیار کمتر است. مؤسسه ملی آمار ایتالیا (ایستات) میزان بیکاری در این کشور را در آوریل ۲۰۰۲ برابر ۹ درصد برآورد کرده بود.

در ایتالیا ۶۳ درصد اشتغال در بخش خدمات، ۳۲ درصد در بخش صنایع و ۵ درصد در بخش کشاورزی است. بر پایه آمارهای سال ۲۰۰۰، نزدیک به ۲۳/۶ میلیون نفر نیروی کار در ایتالیا وجود دارد (۴۱/۳ درصد جمعیت)، در حالی که ۳۳/۶ میلیون نفر غیر فعال، ۵۸/۷ درصد جمعیت کشور را تشکیل می‌دهند. از نظر آماری افراد غیر فعال به کسانی گفته می‌شود که در سنین اشتغال نبوده و در پی اشتغال نیستند و سنشان کمتر از ۱۵ سال یا بیشتر از ۶۴ سال است. با مقایسه آماری نیروی فعال و غیر فعال در ایتالیا ملاحظه می‌شود که نیروی فعال کمتر از نیروی غیر فعال بوده است.

در ایتالیا کمیته مسئول امور مهاجران متشکل از نمایندگان وزارتخانه‌های ذیربط به ریاست وزیر کشور، هر سال در مورد پذیرش کارگران مهاجر (فصلی و غیر فصلی) با توجه به درخواست شرکت‌های ایتالیایی تصمیم‌گیری می‌کند. برای مثال، دولت برلوسکونی سقف کارگران فصلی را بر پایه نیاز سندیکاهای گوناگون برای سال ۲۰۰۲ نخست ۳۹۴۰۰ نفر تعیین کرد، که بسیار اندک بود و از این رو در برابر درخواستها و فشارهای پیاپی مجبور به افزایش آن رقم شد و در ماه مه ۲۰۰۲ هیأت دولت با مصوبه‌ای سقف ورود کارگران فصلی را ۲۰ درصد افزایش داد و بدین ترتیب اجازه ورود نزدیک به ۸ هزار کارگر فصلی را (افزون بر سقف پیشین) صادر کرد که میان استان‌های ایتالیا تقسیم شدند. تصمیم هیأت دولت در پی

شرکت‌های بزرگ صنعتی و بنگاه‌های تجاری برای ارائه دوره‌های آموزشی قرار دارند و در این زمینه به آنها یارانه پرداخت می‌کنند، با این اعتقاد که آموزش همراه با کار بسیار مؤثرتر از آموزش‌های تئوریک است.

بازار کار ایران

ایران کشوری بزرگ با جمعیتی جوان است که بیش از ۶۰ درصد جمعیت آن کمتر از ۳۰ سال دارند. وزارت کار و امور اجتماعی مسئله تقویت فرایند اعزام نیروی کار به خارج، برای جلوگیری از بروز بحران‌های شدید بیکاری را همراه با تلاش‌هایی برای افزایش اشتغال داخلی سرلوحه کار خود قرار داده است.

گفتنی است که آثار رشد پرشتاب جمعیت (۳/۹۲ درصدی) در سال‌های ۱۳۵۵ تا ۱۳۶۵ بر عرصه نیروی کار، آرام آرام از سال ۱۳۷۵ تاکنون آشکار شده و موجب عرضه فزاینده نیروی کار تازه به بازار کار شده است، به گونه‌ای که در طول برنامه سوم توسعه (۱۳۷۹-۱۳۸۳) بطور میانگین هر سال حداقل ۶۷۶ هزار نفر و حداکثر ۷۳۵ هزار نیروی تازه وارد بازار کار می‌شوند.

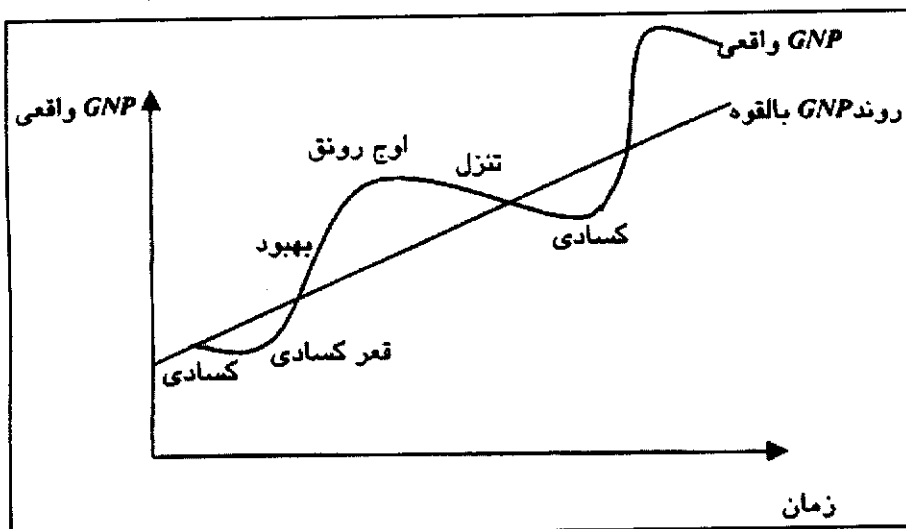
بحران بیکاری بعنوان یکی از مشکلات اساسی اقتصادی مطرح بوده و چنانچه نرخ رشد اقتصادی ۶ درصدی پیش‌بینی شده در برنامه سوم توسعه نیز تحقق یابد، نرخ بیکاری در پایان برنامه حداقل ۱۰/۷ و حداکثر ۱۲/۶ درصد خواهد بود و چنانچه در طول برنامه پنجم ساله سوم هر سال ۷۶۵ هزار فرصت شغلی ایجاد شود، نرخ بیکاری در سطح ۱۲/۵ درصد سال‌تدوین برنامه (۱۳۷۸) خواهد بود. گفتنی است که در سال ۱۳۸۱ نرخ بیکاری در کشور بطور رسمی نزدیک به ۱۴ درصد اعلام شده و شمار بیکاران کشور به ۳ میلیون نفر می‌رسیده است. از این رو بازار کار در ایران سخت نامتعادل است و امکانات و فرصت‌های شغلی داخلی به هیچ‌روی پاسخگوی نیاز اساسی و انسانی جوانان جویای کار نخواهد بود و تلاش برای جذب فرصت‌های شغلی در خارج از جمله در ایتالیا یکی از وظایف ملی مسئولان شناخته می‌شود. ماده ۵۳ قانون برنامه سوم توسعه تشکیل

مرکزی برپایه نیاز هر منطقه، قوانین و مقررات و برنامه‌های آموزشی تصویب می‌کند. هدف این کمیته‌ها دستیابی به اشتغال متقاضیان و نیز برقراری تعادل میان اشتغال زنان و مردان از راه رفع تبعیض و آموزش‌های پیوسته و خوداشتغالی در سطح تجارت‌های کوچک است. بودجه آموزش این کمیته‌ها از سوی دولت و اتحادیه اروپا تأمین می‌شود و کارآموزان نه تنها در خصوص آموزش فنی و حرفه‌ای پولی نمی‌پردازند، بلکه در طول دوره آموزش، دستمزدی نیز برابر با کمترین دستمزد مدون دریافت می‌دارند. لازم به یادآوری است که دولت و اتحادیه اروپا در زمینه آموزش بیکاران با کارگاه‌های بزرگ صنعتی، بنگاه‌های تجاری و سازمان‌های کارگری قرارداد داشته و به آنها در این رابطه یارانه می‌پردازد. هم‌اینک بیشتر دوره‌های آموزشی برپایه نیاز کشور، بر آموزش الکترونیک، کامپیوتر، کار با مواد شیمیایی، کارهای فنی و تجاری متمرکز است. در بخش خوداشتغالی، کسانی که وام دریافت کنند موظف به دادن گزارش عملکرد سالانه به کمیته‌های ذیربط هستند.

کمیته‌های ویژه اشتغال با طرح‌های اشتغال‌زا خواهان کاهش بیکاری، اصلاح ساختاری دانش حرفه‌ای و افزایش مهارت‌ها و آماده کردن افراد در جهت دگرگونی‌های فنی و اقتصادی بازار کار و ایجاد امکانات برای برگزاری دوره‌های آموزش حرفه‌ای پیشرفته و جلوگیری از جدایی خانواده و کار زنان است. برای مثال، اقدامات گوناگونی صورت پذیرفته است، از جمله، ایجاد امکانات آموزشی تازه برای بازگشت به کار زنانی که از کار کناره‌گیری کرده‌اند. در ایتالیا بیشتر زنان به کارهای سطح پایین یا متوسط اشتغال دارند و در سطوح مدیریت و عالی نقشی ندارند. آنان در خصوص پرداخت حداقل دستمزد همسان با مردان نیز دچار تبعیض هستند. از این رو کمیته‌ها در نظر دارند با برنامه‌های آموزشی تازه، زنان را به مشاغل سیاسی و تجاری نزدیک‌تر سازند.

بطور کلی در بررسی چگونگی عملکرد کمیته‌های مرکزی و محلی ویژه اشتغال ایتالیا می‌توان به نکات زیر اشاره کرد:

- کمیته مرکزی ویژه اشتغال در شهر (تورین) دارای کمیته‌های

محلی متعدّد است که این، با توجه به وسعت و جمعیت شهر (تورین)، نشانگر باز بودن میدان عملکرد کمیته محلی برای رسیدگی به مشکلات کاری و زیر پوشش قرار دادن افراد آن منطقه است.

- هر کمیته محلی دارای قوانین و مقررات و برنامه ویژه منطقه خود است. در واقع قوانین و مقررات و برنامه‌های جانبی و آموزشی هر منطقه برپایه نیاز آن منطقه تهیه و ارائه می‌شود.
- دولت ایتالیا و اتحادیه اروپا با

پیش‌بینی وضع بازار کار ایران در پایان برنامه سوم توسعه (با فرض نرخ رشد اقتصادی ۶ درصد)

سال	عرضه نیروی کار (میلیون نفر)		تقاضای نیروی کار (میلیون نفر)		تعداد بیکاران (میلیون نفر)		نرخ بیکاری (درصد)	
	حداقل	حداکثر	حداقل	حداکثر	حداقل	حداکثر	حداقل	حداکثر
۱۳۸۳	۲۱/۱۴۷	۲۱/۶۰۲	۱۸/۸۷۸	۲/۲۶۹	۲/۷۲۴	۱۰/۷	۱۲/۶	

مأخذ: مستندات برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۷۹-۱۳۸۳)

در ژوئیه ۲۰۰۰، امضای قرارداد بزرگ توسعه فازهای ۴ و ۵ میدان پارس جنوبی (بزرگترین حوزه گازی کشور)، یک رویداد تاریخی برای صنعت نفت ایران و شرکت ENI بود. گفتنی است که ایتالیا هم اینک سومین بازار مصرف گاز اروپاست. شرکت ENI همواره در اکتشاف و تولید هیدروکربورها و در خدمات مهندسی حوزه‌های نفتی، در ایران فعال بوده است.

شرکت ENI در سال ۱۹۵۷ با شعبه خود Agip کار را در ایران آغاز کرد. از سال ۱۹۵۷ تا ۱۹۸۰ شرکت ENI در برنامه‌های اکتشاف و توسعه حوزه‌های نفت در ایران فعالیت می‌کرد که به کشف ۸ حوزه نفتی و ۴ حوزه گازی منجر شد. از این رو همکاری ایران با شرکت ملی نفت ایتالیا (ENI) پیشینه طولانی دارد و به دوران زندگانی پایه‌گذار آن "Enrico Mattei" باز می‌گردد. دولت ایتالیا سهام ENI را در سال‌های ۱۹۹۸-۱۹۹۵ در راستای سیاست خصوصی‌سازی به فروش رساند و هم اینک دولت تنها ۳۵ درصد سهام این شرکت را در اختیار دارد.

شرکت ENI در ژوئن ۲۰۰۱ قراردادی به ارزش یک میلیارد دلار با دولت ایران برای توسعه حوزه نفتی دارخوین امضاء کرد. در سال ۱۳۶۷ نخستین کمیسیون مشترک اقتصادی دو کشور پس از انقلاب اسلامی در تهران تشکیل شد.

ایتالیا نخستین کشوری بود که در انتقال ایران از طبقه‌بندی ریسک سرمایه‌گذاری بالا (۶) به طبقه‌بندی ریسک پایین‌تر (۴) برای تضمین بیمه اعتبار صادراتی (The Insurance of Export-Credit Guarantees) باری کرده و یکی از حامیان پیوستن ایران به «سازمان تجارت جهانی» (WTO) است. به دنبال کاهش نرخ ریسک ایران در OECD، بیمه سازه نیز در تیر ماه ۱۳۸۰ نرخ ریسک ایران را از ۵ به ۴ کاهش داد.

در ۱۶ ژانویه ۲۰۰۱ وزیر امور خارجه ایران به ایتالیا سفر رسمی کرد و در گفتگوهایی که صورت گرفت مسئله بازگشت مهاجران غیر قانونی ایرانی به ایتالیا از مسئله اعزام نیروی کار ایرانی به آن کشور از هم جدا شد. همچنین، وزیر امور خارجه ایتالیا آمادگی کشور متبوع خود را برای پذیرش نیروی کار ایرانی اعلام کرد.

همچنین در سفر رسمی وزیر کشور ایتالیا در ژانویه ۲۰۰۱ به ایران، دو طرف در بیانیه مشترک همکاری میان ایتالیا و ایران توافق کردند که راهکارهای مربوط به بازگرداندن مهاجران غیرقانونی منطبق با اصول کنوانسیون ۲۸ ژوئیه ۱۹۵۱ ژنو مورد بررسی قرار گیرد. در ضمن وزارت کشور ایتالیا قول داد تقاضای ایران برای

«کار گروه» برای تدارک اعزام بخشی از نیروهای متخصص، ماهر و ساده به خارج از کشور را پیش‌بینی کرده است و هیأت وزیران در جلسه ۱۳۸۱/۲/۱۵ تصویب کرد که وزارت امور خارجه اقدامات لازم برای اعزام ۲۰ هزار نیرو به خارج از کشور به عمل آورد.

روابط ایران و ایتالیا

دو کشور ایران و ایتالیا از دیرباز دارای روابط دوستانه بوده‌اند و این روابط بویژه در سالهای اخیر تقویت شده است.

از نظر تجاری، برپایه آمارهای منتشر شده از سوی کمیسیون اتحادیه اروپا، ایتالیا در سال ۲۰۰۱ همانند سال ۲۰۰۰ نخستین شریک تجاری ایران در میان کشورهای عضو اتحادیه اروپایی بوده است.

حجم مبادلات تجاری ایران و ایتالیا در سال ۲۰۰۱، بیش از ۳/۵ میلیارد یورو بوده که نسبت به سال ۲۰۰۰ حدود ۷/۵ درصد یا به عبارت دیگر ۲۴۶ میلیون یورو افزایش نشان داده است. در سال ۲۰۰۱ صادرات ایران به ایتالیا، ۲/۳۶ میلیارد یورو و واردات ایران از این کشور ۱/۱۷ میلیارد یورو بوده است. صادرات نفت موجب شده که تراز بازرگانی همواره به سود کشورمان مثبت باشد.

ایتالیا یکی از مصرف‌کنندگان عمده انرژی فسیلی (نفت و گاز) در اروپا است و بیشتر نیاز خود را در این زمینه از کشورهای خاورمیانه (ایران و عربستان) و شمال آفریقا (لیبی) تأمین می‌کند. بیش از ۸۰ درصد منابع انرژی و ۹۰ درصد نفت خام ایتالیا وارد می‌شود.

ایتالیا در سال ۲۰۰۱ روزانه یک میلیون و ۷۰۲ هزار بشکه نفت خام وارد کرد که از این مقدار، ۲۰۵ هزار بشکه در روز، از ایران وارد شده به گونه‌ای که ایران پس از لیبی دومین صادرکننده نفت خام به ایتالیا بوده است.

در سیاست اقتصادی ایتالیا موضوع انرژی از نظر اولویت‌ها جایگاه ویژه‌ای دارد. برنامه سیاست انرژی این کشور از سوی دو شرکت بزرگ شبه‌دولتی به نام‌های «انی ENI»، «شرکت ملی نفت ایتالیا» و انل ENEL (شرکت ملی برق ایتالیا) به اجرا گذاشته می‌شود. شرکت ENI یکی از شرکت‌های بزرگ نفتی بین‌المللی است که در سال ۱۹۵۳ با هدف مدیریت سهام متعلق به دولت و شرکت‌هایی که در زمینه انرژی فعالیت داشتند آغاز به کار کرد.

امضای توافقنامه‌هایی در زمینه اعزام نیروی کار ایرانی را با در نظر گرفتن سهمیه مشخص مورد بررسی و توجه قرار دهد.

در اینجا به برخی از تلاش‌های وزارت کار و امور اجتماعی در راه توسعه همکاری‌ها در زمینه اشتغال اشاره می‌شود:

در سال ۱۳۷۰ با توجه به همکاری‌های مورد توافق دو کشور، وزارت کار و امور اجتماعی زمینه‌هایی برای اجرای همکاری‌های آموزش فنی و حرفه‌ای میان دو کشور منظور کرد؛ از جمله مبادله هیأت‌های کارشناسی به منظور شناخت روند آموزش فنی و حرفه‌ای کشور، تبادل دانش فنی و حرفه‌ای بین دو کشور از راه برگزاری سمینارها، گفتگو در خصوص تجهیز مراکز آموزش سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای در چند شهر در رشته‌هایی چون قالب‌سازی، ریخته‌گری، مدل‌سازی، ابزارهای دقیق، جوشکاری، کامپیوتر، تأسیسات حرارتی و برودتی و ...

در همان سال در دیدار مقامات وزارت کار و سفیر ایتالیا در تهران موضوع اعزام مریبان و کارآموزان ایرانی به مرکز آموزش فنی-حرفه‌ای تورین پیگیری شد.

در سال ۱۳۷۱ بر پایه درخواست متوالی کمیسیون مشترک ایران و ایتالیا (وزارت معادن و فلزات وقت) موارد عمده‌ای که مورد نظر وزارت کار و امور اجتماعی بود به منظور درج در یادداشت تفاهم در سومین اجلاس مشترک اعلام شد. این موارد دربرگیرنده همکاری در زمینه آموزش فنی و حرفه‌ای، تبادل تجارب و اطلاعات و کارشناسان در خصوص مسائل حفاظت و بهداشت و بازرسی کار و برقراری ارتباط میان مراکز علمی، دانشگاهی و پژوهشی دو کشور در زمینه‌های یادشده و بهره‌گیری طرف ایرانی از تجربیات کشور ایتالیا در ارتباط با طرح‌های اشتغال‌زا، بویژه در زمینه‌های خوداشتغالی و صنایع کوچک بود.

در سال ۱۳۷۳ وابسته کار مستقر در ایتالیا از راه گفتگو با مدیر برنامه‌ریزی آسیا و اقیانوسیه مسأله بهره‌گیری از دوره‌های ۴۵ روزه مدیریت برنامه‌ریزی به کمک کامپیوتر در رشته‌های اداری، مالی، فنی و بایگانی را عملی ساخت.

در سال ۱۳۷۶ مدیرعامل شرکت طراحی مهندسی ENOECO از هیأتی متشکل از کارشناسان وزارت کار و امور اجتماعی و معاون وزارت جهاد سازندگی برای بازدید از کارخانه‌های دباغی و چرم‌سازی وابسته به اتحادیه صنایع دباغی ایتالیا دعوت کرد و این بازدید انجام شد.

همچنین در سال ۱۳۷۶ قرارداد میان ایران و ایتالیا با عنوان «امنیت اجتماعی کارگران شاغل» بر پایه توافق‌های انجام شده میان وزرای خارجه دو کشور و تشریک مساعی وزارت کار و امور اجتماعی به امضا رسید.

همچنین در این سال وابسته کار مستقر در ایتالیا دیدارهایی با دبیر کل یکی از بزرگترین سندیکاها کارگری ایتالیا (CISL)

پیرامون مبادله تجربیات در زمینه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای داشت که به دعوت رسمی یک گروه از مدیران و مریبان سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور برای بازدید از مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای ایتالیا وابسته به سندیکاها کارگری آن کشور انجامید.

در سال ۱۳۷۶ تفاهم‌نامه سومین نشست کمیسیون مشترک اقتصادی ایران و ایتالیا تهیه شد که در بند مربوط به وزارت کار و امور اجتماعی، طرف ایتالیایی پذیرفت با استفاده از مجتمع‌های فنی و حرفه‌ای ایران، ماشینها و مریبان مربوطه را برای تربیت تکنسین‌های ماهر ایران تأمین کند تا زمینه افزایش کارایی آنان برای بهره‌گیری بیشتر از ماشینهای ساخت ایتالیا فراهم آورد. همچنین مقرر گردید مؤسسه تجارت خارجی ایتالیا به منظور آشنایی مریبان ایرانی با پیشرفته‌ترین ماشین‌آلات ساخته شده از سوی صنایع ایتالیا، دوره‌هایی کوتاه‌مدت در رشته‌های مورد پذیرش دو طرف در ایتالیا برگزار کند.

در سال ۱۳۷۸ بایبگیری‌های وابسته کار، موجبات سفر مدیرعامل یک شرکت ایتالیایی و بسته شدن قراردادهایی با وزارت صنایع و معادن، با اهداف زیر فراهم گردید:

● انتقال تکنولوژیهای تازه در زمینه اکتشاف، استخراج و بهره‌برداری از معادن ایران (در بخش روش‌ها و ماشین‌آلات)

● شناسایی و اکتشاف معادن بکر و دست‌نخورده سنگ‌های قیمتی در مناطق گوناگون ایران

● بهبود روش‌ها و خطوط تولید با بهره‌گیری از ماشینهای جدید و به کارگیری شیوه‌های اقتصادی در راستای بهینه‌سازی ارزش افزوده معادن

● آموزش معدن‌داران و گماردن افراد باصلاحیت در زمینه نظارت بر معادن سنگ صادراتی ایران و راهیابی ایران به بازارهای بزرگ صادراتی جهان بویژه بازار اروپا بعنوان هدف نهایی.

با توجه به تحولات یادشده، همکاری‌های دو کشور امکانات مناسبی برای ورود به عرصه‌های وسیع تر و از جمله سرمایه‌گذاری‌های دوجانبه یا چندجانبه فراهم آورده است.

در همین ارتباط اتاق‌های مشترک بازرگانی دو کشور در حاشیه چهارمین کمیسیون مشترک، تفاهم‌نامه‌ای در جهت توسعه همکاری‌ها به امضاء رساندند که گامی مؤثر در راه گسترش مناسبات بخش‌های خصوصی ایران و ایتالیا به شمار می‌آید. همچنین همایشی با همکاری اتاق‌های بازرگانی مشترک دو کشور در اسفند ۱۳۷۹ با حضور وزرای مسئول کمیسیون مشترک درم برگزار شد که بیش از یکصد نفر از صاحبان صنایع ایتالیا و شماری از مسئولان ایرانی در آن شرکت کردند.

همچنین پنجمین نشست کمیسیون مشترک اقتصادی دو کشور در اسفند ۱۳۸۰ با حضور وزیر امور تولیدی و زیربنایی ایتالیا در تهران برگزار شد. در این نشست پروتکل جامع همکاری‌های

انگیزه ضرورت اعزام نیروی کار به ایتالیا

صاحبان سرمایه، کارخانه‌داران، باغداران و کشاورزان ایتالیایی به سه دلیل عمده زیر مایل به بهره‌گیری از نیروی کار خارجی هستند:

۱. بالا بودن هزینه کار و تولید: شمار زیادی از کارفرمایان، کارخانه‌داران، باغداران و صاحبان مزارع به منظور کاهش هزینه‌های دستمزد، بیمه‌بازنشستگی و مالیات و دیگر هزینه‌های بالاسری تولید، ترجیح می‌دهند در ارتباط با انجام کارهای فنی ساده در کارخانه‌ها و نیز کارهای فصلی در مزارع و باغها از نیروی کار خارجی استفاده کنند. برای مثال، ایتالیا در سال ۱۹۹۷ با نرخ

نرخ بیکاری در ایتالیا بر حسب مناطق جغرافیایی در سال ۱۹۹۷

(درصد)

منطقه	شمال	مرکز	جنوب
سال ۱۹۹۷	۶/۶	۱۰/۲	۲۲/۲

بیکاری ۱۲/۳ درصد و ۲/۸ میلیون نفر بیکار، به گزارش مرکز آمار ایتالیا (ISTAT)، میزان ۱/۸۷ میلیون نفر مهاجر خارجی بوده است.

چنان که در جدول بالا دیده می‌شود، با همه سخت‌گیری‌هایی که به منظور جلوگیری از ورود غیرقانونی اتباع بیگانه شده، در دوره ۹۷-۱۹۹۳، مهاجرت بیگانگان به ایتالیا ۵۴/۳ درصد افزایش داشته است و مناطق شمالی ایتالیا به دلایل اقتصادی و کاهش هزینه‌های تولید و دیگر هزینه‌های بالاسری، بالاترین رقم مهاجران را در دهه گذشته، به خود اختصاص داده است؛ حال آنکه مناطق جنوبی کشور از نیروهای کار خارجی کمتر و آنهم به صورت فصلی و بیشتر در باغها و مزارع بهره‌گرفته است. صاحبان صنایع شمال کشور که بیشتر به احزاب «لگای شمال» و «اتحاد ملی» رأی می‌دهند، مسئولان پرنفوذ احزاب یادشده را زیر فشار می‌گذارند که برای پرداخت دستمزد کمتر، مهاجران بیشتری را بپذیرند.

۲. با توجه به مقررات و قانون کار ایتالیا و نظارت سندیکاهای کارگری بر اجرای دقیق قوانین موجود کارگری، صاحبان سرمایه و متقاضیان کار ترجیح می‌دهند از وجود نیروی کار خارجی بهره‌مند شوند تا افزون بر صرفه‌جویی اقتصادی، در زمانهایی که نیاز به کاهش نیروی کار از سوی کارفرمایان احساس می‌شود، فارغ از مراحل

اقتصادی دو کشور به امضاء رسید.

وزارت کار و امور اجتماعی همواره در رابطه با تفاهم‌نامه‌ها و پروتکل‌ها بر محورهای سه‌گانه زیر اصرار ورزیده است:

الف) همکاری در زمینه اشتغال

● مبادله اطلاعات و کارشناس در خصوص خدمات اشتغال، چگونگی کاربایی‌ها و ایجاد اشتغال در فعالیتهای مولد و پایه‌گذاری کارگاه‌های صنعتی و تولیدی کوچک و متوسط.

● اعزام نیروی کار فنی ماهر و نیمه‌ماهر در چارچوب همکاری شرکت‌های خدمات فنی و مهندسی و نیز از سوی شرکت‌های بزرگی که مجری پروژه‌های استراتژیک و ملی ایران در زمینه‌های نفت و گاز، پتروشیمی و فولاد هستند؛ با توجه به این نکته که هم‌اکنون بخشی از نیروی کار این شرکت‌ها، مؤسسه‌ها و کارخانه‌های بزرگ در شمال ایتالیا را نیروی کار مهاجر خارجی تشکیل می‌دهد.

● دستیابی به توافق دوجانبه میان صندوق حمایت از فرصت‌های شغلی وابسته به وزارت کار و امور اجتماعی و «کنفدراسیون صنایع کوچک ایتالیا، برای راه‌اندازی واحدهای کوچک صنعتی و کشاورزی همخوان با ویژگیهای جغرافیایی، سیاسی و اقتصادی استانهای گوناگون کشور.

ب) همکاری در زمینه کار

● مبادله اطلاعات و کارشناس در خصوص چگونگی پیشگیری حوادث ناشی از کار، سالم‌سازی محیط کار، قوانین و اصول ناظر بر روابط کار، طبقه‌بندی مشاغل، مدیریت‌های اجرایی روابط کار.

● تشکیل دوره‌های آموزشی کوتاه‌مدت و بلندمدت در راستای افزایش ایمنی و بهبود بهداشت کار.

پ) همکاری در زمینه آموزش فنی و حرفه‌ای

● برپایی مرکز آموزش فنی و حرفه‌ای نمونه در رشته‌های تازه صنعتی بویژه الکترونیک صنعتی، برق صنعتی، مکانیک صنایع، ماشین ابزار، ابزارهای دقیق و اتوماسیون و مکانیک اتصالات.

● تبادل اطلاعات و تجارت هیأت‌های کارشناسی و مربیان آموزش فنی و حرفه‌ای به منظور آشنایی با سیستم‌های آموزش فنی و حرفه‌ای، تحلیل منابع انسانی و اشتغال.

● برگزاری دوره‌های آموزشی، همایشها و کارگاه‌های آموزشی.

افزایش مهاجران غیرقانونی ثبت‌نام شده در سال‌های ۱۹۹۷-۱۹۹۳ بر حسب توزیع جغرافیایی

منطقه	شمال ایتالیا	مرکز ایتالیا	جنوب ایتالیا	کل ایتالیا
افزایش خارجیان مقیم (درصد)	۵۷/۶	۵۳/۳	۴۷/۲	۵۴/۳

دشوار قانونی و پرداخت غرامت‌های کمرشکن، به راحتی پول پرداخت کمتر، با کارگران خارجی مصالحه کنند.

۳. تضاد فرهنگی شمال و جنوب: جدول زیر نرخ بیکاری در ایتالیا را برحسب مناطق جغرافیایی در سال ۱۹۹۷ نشان می‌دهد:

بطور کلی در مناطق شمالی ایتالیا، نرخ بیکاری نسبت به دیگر مناطق پایین‌تر است و در حالی که بیشتر استان‌های شمالی در بخش‌های بزرگی از فعالیت‌های اقتصادی، تجاری و خدماتی نیازمند نیروی کار مناطق جنوبی هستند، مناطق جنوبی با وجود نرخ بسیار بالای بیکاری، حاضر به پذیرش و تحمل کارفرمای شمالی نیستند. این امر از تضاد و تعارض فرهنگی آشکاری ناشی می‌شود که از دیرباز میان مردمان شمال و جنوب ایتالیا وجود داشته است. برای نمونه، از آنجا که کارگر جنوبی پرداختن به پاره‌ای کارها مانند پادویی در شرکت‌ها و مغازه‌ها و خدمتکاری در خانه‌ها را دون‌شان و مغایر مفاخر اجدادی و فرهنگی خود می‌داند، کارفرمای شمالی ناگزیر است کمبود را با بهره‌گیری از نیروی کار خارجی جبران کند.

از میان کشورهای در حال توسعه، مراکش، یوگسلاوی سابق، آلبانی، فیلیپین، چین، سنگال، رومانی، سریلانکا، مصر، لهستان و پرو سهم بزرگی در اعزام نیروی کار غیر قانونی به ایتالیا داشته‌اند. شایان توجه است که نرخ دستمزد در بازار کار سیاه ایتالیا اختلاف چندانی با بازار کار رسمی ندارد و تنها سود کارفرما در به کارگیری کارگران غیر قانونی، صرفه‌جویی در پرداخت مالیات و حق بیمه بازنشستگی است، از این رو طبیعی است که با توجه به دلایل یاد شده، ایتالیا با داشتن نرخ بیکاری بالا، همچنان به استفاده از نیروی کار خارجی راغب باشد و از آن استقبال کند.

دیگر عوامل مؤثر در استقبال ایتالیا از نیروی کار خارجی به شرح زیر است:

۱. پایین بودن نرخ رشد جمعیت: بطور کلی در کشورهای صنعتی با نرخ رشد جمعیت پایین، انگیزه‌های نیرومندی برای بهره‌گیری از نیروی کار خارجی وجود دارد و در ایتالیا نرخ رشد جمعیت زیر هفت صدم درصد است.

۲. روابط سیاسی و اقتصادی: روابط سیاسی و اقتصادی موجود میان ایتالیا و دیگر کشورها افزون بر نقش آشکار و اساسی در توافق‌های پنهانی مربوط به اعزام نیروی کار، نقشی استراتژیک و تعیین‌کننده بازی کرده است. برای مثال، ایتالیا در مدت کمتر از یک سال بیش از ۵ هزار کارگر صربستانی (بخشی از یوگسلاوی سابق) را آنهم تنها در یک استان (Vicenza) به کار گرفته است.

یکی از موانع موجود بر سر راه اعزام گسترده نیروی کار به ایتالیا، مخالفت سندیکاهای قدرتمند کاری آن کشور است. از آنجا که حمایت از نیروی رسمی کشور به صورت قانونی به عهده

سندیکاهای کارگری است و از سویی ورود نیروی کار خارجی موجب اختلال در سیستم دستمزد و اشغال ظرفیت‌های شغلی می‌شود، جلب موافقت ضمنی سه سندیکای بزرگ CISL و UIL و CGIL نیز بسیار اهمیت دارد.

در راستای اشتغال‌زایی، دولت ایتالیا بتازگی طرح ملی اشتغال را به تصویب رسانده که برپایه آن در طول سه سال ۱/۴ میلیون شغل جدید ایجاد شود.

تمرکززدایی از قرارداد کار و انتقال نظارت و کنترل قرارداد کار از سطح ملی به سطح منطقه‌ای یکی دیگر از هدفهای دولت است. از دیگر اولویت‌های برنامه یاد شده، مبارزه با کار غیر قانونی است که بر اساس مصوبه «کمیته وزرای اقتصادی ایتالیا» موسوم به Cipe بازرسی بی‌دری از شرکت‌ها و کارخانه‌های مشکوک امکان‌پذیر خواهد شد و کارگاه‌هایی که بی‌بستن قرارداد، نیروی کار استخدام کنند تا ۴۰ درصد ارزش کار جریمه خواهند شد. این اقدام چشم‌انداز خوبی برای اعزام نیروهای کار ایرانی از راه قانونی یا به صورت کارآموز ارائه می‌کند.

اجرای پروژه‌های زیربنایی و توسعه‌ای نیز از دیگر روش‌های دولت ایتالیا برای اشتغال‌زایی است که امکان اعزام نیروی ایرانی به آن کشور را فراهم می‌سازد. در این راستا بتازگی دولت ایتالیا پروژه احداث پل بزرگی روی «تنگه مسینا» تصویب نمود که با احداث این پل جزیره سیسیل به سرزمین اصلی وصل خواهد شد و انتظار می‌رود از محل این پروژه ۱۰ هزار شغل تازه ایجاد شود. پروژه یاد شده یکی از بزرگترین پروژه‌های عمرانی غرب اروپا در دهه‌های اخیر است که با مشارکت دولت و بخش خصوصی اجرا خواهد شد.

زمینه‌های مساعد اعزام نیروی کار به ایتالیا

با توجه به نیاز مبرم کشور ایتالیا به نیروی کار ساده و با تجربه و اینکه هم‌اکنون شمار جوانان ایرانی تحصیل کرده یا ماهر بسیار بیشتر از نیاز بازار کار داخلی است، اعزام جوانان جویای کار به ایتالیا می‌تواند در زمینه اشتغال، نوآوری، به دست آوردن تخصص و برخی امتیازات دیگر، برای کشور سودمند باشد. برخی مزایای کشور ایتالیا از نظر اعزام نیروی کار به آن کشور به شرح زیر است:

- وجود بازار جذاب کار
- مهاجرپذیری و توانایی جذب نیروی کار خارجی (از جمله نیروی کار ایرانی)
- وجود مراکز پیشرفته آموزش فنی و حرفه‌ای ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی
- حضور کارگران متخصص خارجی
- وجود تکنولوژی پیشرفته برای انتقال فن‌آوری و بالا بردن

● وجود قوانین و مقررات مناسب برای جذب و بازگشت نیروی کار

● حضور شمار شایان توجهی از ایرانیان در آن کشور (۲۲۵۰۰ نفر در سال ۱۹۹۹)

● وجود روابط متقابل سیاسی و اقتصادی پایدار

هم‌اینک حتی با در نظر گرفتن محدودیت‌های موجود از سوی سندیکاها، کارگری، به‌منظور نفوذ در بازار کار ایتالیا که یکی از شرکای بزرگ تجاری، اقتصادی و نفتی ایران و از مجریان عمده پروژه‌های زیربنایی، انرژی و استراتژیک ملی ایران محسوب می‌شود، می‌توان به نسبت حجم ارزی قراردادها و همزمان با تهیه پیش‌نویس پروتکل‌های همکاری و تفاهم‌نامه‌ها، اعزام شمار قابل توجهی از نیروی کار مورد نظر را با عنوان «کارآموز فنی» در متن قراردادها گنجانید و با این راهکار قانونی، در عمل سندیکاها در برابر کنفدراسیون صنایع و دولت خلع سلاح خواهند شد. از نیروی کار اعزامی که در متن قرارداد از آنها با عنوان کارآموز یاد می‌شود، در عمل در خطوط تولید، موتناز و دیگر کارهای فنی و تخصصی استفاده و به آنها مزد پرداخت خواهد شد. در این حالت نه تنها جای هیچ اعتراض و تهدیدی از سوی سندیکاها، کارگری باقی نخواهد ماند، بلکه دست دولت نیز در زمینه ارائه دیگر مجوزهای قانونی، از جمله اجازه اقامت باز خواهد شد و در ضمن نیروی کار اعزامی را می‌توان برای دستکم یک سال در کارخانه‌ها و مجتمع‌های صنعتی به کار گمارده و در پایان دوره، آنان را با نیروی کار جدید جایگزین کرد. نظر به اینکه در متن قرارداد از نیروی کار اعزامی با عنوان «کارآموز» یاد می‌شود، کارفرمای ایتالیایی قانوناً از پرداخت هرگونه مالیات و بیمه بازنشستگی معاف است و این مزیت عمده نیروهای ایرانی برای کارفرمایان ایتالیایی خواهد بود.

از سوی دیگر، لازم است در گفتگو با مقامات ایتالیایی، انتظار بجای ایران در مورد تخصیص سهمیه عادلانه‌ای از نیروی کار خارجی ایتالیا به ایران مطرح شود. در این راستا، وابسته بازرگانی سفارت ایتالیا در تهران در تیر ماه ۱۳۸۱ در مصاحبه با ایرنا گفت: «هم‌اکنون مجوز رسمی برای به‌کارگیری نیروی کار ماهر ایرانی در بازار کار ایتالیا وجود ندارد ولی ما در شرف تعیین سهمیه برای نیروی کار ماهر ایرانی، مشابه آنچه در موافقت‌نامه‌های موجود با کشورهای تونس و مراکش پیش‌بینی شده است، هستیم.» در صورت امضا شدن قرارداد رسمی میان دو کشور، وزارت کشور ایتالیا مجاز به صدور پروانه موقت اقامت و به‌دنبال آن اداره کل اشتغال اتباع بیگانه در وزارت کار ایتالیا قادر به صدور پروانه اقامت

با حق کار خواهد بود. از آنجا که موافقت با صدور اجازه کار در ایتالیا در سفارت آن کشور در تهران انجام می‌شود، گفتگوهای در این زمینه با سفارت ایتالیا در تهران پیشنهاد می‌شود. نیروهای ایرانی می‌توانند در صنایع نساجی، شیمیایی، صنایع مهندسی، توریسم، ماشین‌آلات، آهن و فولاد، فرآوری مواد غذایی، سرامیک، لباس، کفش، صنعت اتومبیل‌سازی و... به کار بپردازند.

گفتنی است که رئیس اتحادیه اتاق‌های بازرگانی (متشکل از ۱۰۲ اتاق بازرگانی در سراسر ایتالیا) در نشستی که با سفیر سابق و وابسته کار سابق ایران در سال ۱۹۹۹ داشت، گفت که همه شرکت‌های ایتالیایی که آن زمان در ایران فعالیت داشته‌اند در پایان کار، بی‌استثنا، استاندارد بالای مهارت‌های حرفه‌ای نیروی کار ایرانی را مورد تأکید قرار داده‌اند. بنابراین پیشنهاد می‌شود پس از فراهم شدن زمینه‌های لازم، اعزام نیروی کار با ظرفیت‌های کم آغاز شود تا افزون بر جلوگیری از تنش‌های احتمالی و برانگیخته شدن حساسیت سندیکاها، کارگری، ضریب اطمینان صاحبان صنایع ایتالیا پس از پی بردن به مهارت‌های حرفه‌ای کافی و فرهنگ بالای نیروی کار ایرانی افزایش یابد و نیروهای اعزامی در رده‌های گوناگون شغلی به مرور زمان افزایش یابد و پس از گذراندن دوره‌های یک ساله با نیروهای تازه جایگزین گردند.

همچنین با توجه به روابط خوب دو کشور می‌توان با هماهنگی «سازمان صدور خدمات مهندسی ایتالیا» (OICE) از شرکت‌های توانمند ایرانی به‌عنوان پیمانکاران رده دوم شرکت‌های ایتالیایی در عرصه رقابت‌های بین‌المللی بهره‌جست.

بطور میانگین در سال‌های ۱۹۹۹ و ۲۰۰۰ نزدیک به ۲۴/۵ درصد از کل شاغلان ایتالیا را کارگران مهاجر خارجی تشکیل می‌داده‌اند. شمار نیروی کار شاغل ایرانی با احتساب افرادی که گذشته از تحصیل به کار اشتغال دارند جمعاً به ۵ هزار نفر می‌رسد که بیشتر در شهرهای میلان و رم به تجارت فرش، خاویار، پسته و صنایع دستی مشغولند. برپایه آمارهای وزارت امور خارجه، شمار ایرانیان مقیم ایتالیا در سال ۱۹۹۹، ۲۲۵۰۰ نفر بوده است و از آنجا که مشخصات بسیاری از ایرانیان مقیم بطور رسمی ثبت نشده است، رقم واقعی می‌تواند بسیار بیشتر باشد.

چنان که گفته شد لازم است در تنظیم قراردادها در خصوص نیروهای اعزامی با هر درجه‌ای از تخصص، از آنان با عنوان «کارآموز» نام برده شود زیرا این امر به معافیت کارفرمای ایتالیایی از پرداخت مالیات و بیمه بازنشستگی منجر خواهد شد و نیروهای اعزامی پس از یک سال با نیروهای تازه جایگزین خواهند شد و طبیعی است که این شیوه در روند افزایش مهاجران خارجی به

ایتالیا بازتاب منفی نخواهد داشت.

پس از توافق در مورد اعزام نیروی کار ایرانی در پوشش کارآموز (در پروتکل‌های دیگر وزارتخانه‌ها) و نیز بستن قرارداد مستقیم و گرفتن سهمیه، این نیروها باید از سوی اداره‌های کاریابی غیردولتی ایران اعزام شوند. بنابراین برنامه‌ریزی، طبقه‌بندی مشاغل مورد نیاز، گزینش تخصصی، آموزش‌های حرفه‌ای ضابطه‌مند و آموزش زبان کاربردی در کوتاه‌مدت، تخصصی نمودن وظایف اداره‌های کاریابی غیردولتی و تجهیز آنها به شبکه اینترنت با استفاده از منشی‌های زبان‌دان به منظور ارتباط دادن آنان با مراکز کاریابی توانمند خصوصی در ایتالیا ضرورت دارد.

به سخن دیگر، تقویت و گسترش ارتباطات میان بنگاه‌های کاریابی ایران و ایتالیا از راهکارهای مناسب و عملی برای اعزام نیروی کار به ایتالیا محسوب می‌شود. سایتهای اینترنتی برخی از شرکت‌های مهم کاریابی ایتالیا به شرح زیر و البته محتوای سایت به زبان ایتالیایی است:

- WWW. manpower. it
- WWW. Alispa. it
- WWW. Lavoro. com
- WWW. Oblettivolavoro. it
- WWW. ternporary. it
- WWW. umana. it
- WWW. worknetspa. it
- WWW. adecco. it

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

بازار کار در ایران سخت نامتعادل است و تشدید پدیده بیکاری می‌تواند نظام را شکننده و آنرا با بحران‌های جدی سیاسی روبه‌رو کند. برآوردها گویای آن است که مهار کردن نرخ بیکاری حتی در سطح ۱۲/۵ درصد، مستلزم ایجاد سالانه ۷۶۵ هزار فرصت شغلی در سال‌های آینده خواهد بود که با توجه به واقعیات عملی و محدودیت منابع مالی و سرمایه‌گذاری، لازم است برنامه‌ریزی و تلاش برای راهیابی به بازارهای کار جهانی از جمله بازار کار ایتالیا در رأس برنامه‌های دو وزارتخانه امور خارجه و کار و امور اجتماعی قرار گیرد.

● بررسی‌های کارشناسی نشان می‌دهد که زمینه‌های بسیار مساعدی برای اعزام و پذیرش نیروی کار ایرانی در ایتالیا وجود دارد که در این راستا هماهنگی و تشریک مساعی وزارت امور خارجه و وزارت کار و امور اجتماعی لازم است.

● ایتالیا از کشورهای شاخص اروپایی است که حتی با داشتن نرخ بالای بیکاری و در دوران رکود اقتصادی، به دلایل گوناگون آمادگی پذیرش نیروی کار خارجی را دارد.

● با توجه به روابط گسترده ایران و ایتالیا، امکان اعزام نیرو به آن کشور در پوشش کارآموز از راه انعقاد پروتکل‌های اقتصادی و نفتی وجود دارد.

● ارزیابی مثبت شرکت‌های ایتالیایی از سطح تخصص، کارآیی و فرهنگ کار نیروهای ایرانی موجب پذیرش گسترده نیروهای ایرانی در ایتالیا خواهد بود.

● با چشم‌انداز آغاز دوران رونق اقتصادی در ایتالیا و اجرای پروژه‌های بزرگ ملی در آن کشور و فراهم شدن فرصت‌های متنوع و تازه شغلی، اعزام نیروی کار ایرانی در چارچوب انعقاد قرارداد مستقیم با توجه به حجم مبادلات دو کشور و وجود روابط حسنه از راه مذاکرات سازنده کاملاً امکان‌پذیر است.

● تقویت و توسعه ارتباطات مؤثر میان بنگاه‌های کاریابی دو کشور یکی از راهکارهای مناسب برای اعزام نیروی کار به ایتالیا است.

● ایجاد زمینه‌های مناسب و بسترسازی لازم برای تداوم اعزام نیروی کار به ایتالیا فرآیندی کوتاه‌مدت نیست بلکه نیاز به کار تخصصی و کارشناسی مداوم در راستای اجرای ماده ۵۳ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی همچنین ماده ۱۹۸ قانون کار کشور دارد.

● توصیه می‌شود وابستگان کار در سفارتخانه‌های جمهوری اسلامی ایران بیش از پیش در زمینه‌های زیر تلاش کنند:

۱. بررسی و شناسایی بازار کار، سیاست‌ها و مقررات اشتغال و امکانات آموزش فنی و حرفه‌ای نیروی کار در کشور محل مأموریت و فرستادن گزارش‌های منظم از نیازمندی‌های بازار کار کشور متوقف فیه به وزارت کار و امور اجتماعی.
۲. تماس با مسئولان ذیربط و مراکز جذب نیروی کار در کشور محل مأموریت به منظور یافتن فرصت‌های اشتغال و کارآموزی برای نیروی کار ایرانی.
۳. ایجاد زمینه‌ها و انجام دادن گفتگوهای مقدماتی برای انعقاد موافقت‌نامه‌های مربوط به اعزام نیروی کار به کشور مورد نظر.
۴. ایجاد زمینه‌های گفتگو و انعقاد قراردادهای گوناگون همکاری میان وزارت کار و امور اجتماعی و بخش‌های غیردولتی ذیربط در ایران و کشور محل مأموریت.
۵. پیگیری موافقت‌نامه‌ها و قراردادهای همکاری موجود.
۶. هدایت کارآموزان ایرانی در کشور محل مأموریت و تلاش برای برطرف ساختن مشکلات و مسائل آنان.
۷. رسیدگی به مشکلات شاغلان ایرانی در کشور محل

کشور محلّ مأموریت.

۱۳. ایجاد تسهیلات لازم به منظور انتقال ارز حاصل از اشتغال نیروی کار در خارج، به داخل کشور.
۱۴. بررسی نوسانهای مربوط به نیروی کار ایرانی موجود و اعزام شده، در مقاطع زمانی سه ماهه و فرستادن آمارها و تحلیل‌های مربوطه به وزارت کار و امور اجتماعی.
۱۵. فراهم‌سازی زمینه مطالعات پیرامون توانمندیهای رقابتی نیروی کار ایرانی اعزام شده و سیاست‌های کشور محلّ مأموریت مورد کار و اشتغال.

منابع و مأخذ:

- ایتالیا، از مجموعه انتشارات وزارت امور خارجه.
- سایتهای اینترنتی OECD و IMF, ENI, ILO, CIA
- مستندات برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۷۹-۱۳۸۳)
- آیین‌نامه اجرایی ماده ۱۹۸ قانون کار جمهوری اسلامی ایران - مصوب ۱۳۸۱/۷/۱۰
- گزارش توجیهی کشور ایتالیا، اداره کل اروپای غربی وزارت امور خارجه.

مأموریت از نظر روابط کار و دفاع از حقوق شاغلان در چارچوب مقررات و قوانین کار و مقابله‌نامه‌های بین‌المللی.

۸. شناساندن وضع بازار کار داخلی کشور به ایرانیان مقیم و صاحبان سرمایه‌های کوچک و راهنمایی و تشویق آنان به سرمایه‌گذاری در ایران.

۹. بررسی و فراهم‌سازی زمینه‌های همکاری میان سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای و دیگر نهادهای آموزشی کشور با مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای کشور مورد نظر به منظور بالا بردن دانش فنی - مهارتی نیروی کار ایرانی در داخل و خارج با بهره‌گیری از امکانات داخلی و امکانات کشور محلّ مأموریت.

۱۰. بررسی امکانات همکاری‌های فنی و دریافت تجهیزات فنی در زمینه مربوط به مسائل کار و کارگری و کارفرمایی.

۱۱. ایجاد ارتباط میان وزارت کار و امور اجتماعی و سازمان‌های علمی، پژوهشی و آموزشی ذیربط در کشور محلّ مأموریت.

۱۲. همکاری با اداره کل اتباع خارجی در خصوص تبادل اطلاعات و برنامه‌ریزی برای جذب فارغ‌التحصیلان ایرانی در